

Lokalne konsultacije sa ženama žrtvama rata o osnivanju Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim kršenjima ljudskih prava u bivšoj Jugoslaviji

4. decembar 2010.

Orahovac /Rahovec, Kosovo

Centar za istraživanje, dokumentovanje i publikovanje (CDRP) sa Kosova, član Koalicije za REKOM, je u okviru Inicijative za REKOM (Inicijative za osnivanje regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim kršenjima ljudskih prava u periodu 1991-2001. na teritoriji bivše Jugoslavije), organizovao prve Lokalne konsultacije sa ženama žrtvama rata 4. decembra 2010. u Orahovcu/Rahovec. Ukupno trideset i dve žene su učestvovala u ovim konsultacijama. Učesnice su pripadnice albanske, srpske i romske zajednice iz Velike Hoče/Hoqa e Madhe, Velike Kruše/Krusha e Madhe i Orahovca/Rahovec.

Veliki broj medija nije ni odgovorio na poziv zbog parlamentarnih izbora koji su se u to vreme održavali. Međutim, konsultacijama je prisustvovao novinar „Lajm“ dnevnih novina, i on je napisao dobar članak o pomenutim konsultacijama inicijative za REKOM.

Učešće žena koje su u srodstvu sa žrtvama iz opštine Orahovac/Rahovec.

Tokom predstavljanja inicijative za REKOM, učesnice panel diskusije i moderator su pokušali da analiziraju koncept REKOM-a. One i dalje pate od posledica preživljenih trauma i imaju potrebu da pričaju više nego da slušaju. Direktno su pričale o svojim patnjama, svom suočavanju sa prošlošću, o načinima da se nađu počinioци i o tome kako da nastave dalje. Dale su veoma jasne odgovore na pitanja 'Kako biste reagovala da se nađete licem u lice sa ubicom/licem koje je počinilo zločin nad vašim suprugom/bratom itd?' 'Da li biste se suočile sa ubicom/zločincem?' 'Da li biste oprostile ubici/zločincu?' 'Imate li poverenja u pravosudni sistem?' 'Da li biste volele da znate ko je počinio zločine?' 'Da li biste volele da znate gde su masovne grobnice?' itd.

Diskusije su trajale dugo jer su žene imale potrebu da govore o svojoj prošlosti, svojim patnjama i zahtevale su da se pronađu počinioци zločina i da se nađu nestale osobe.

U toku diskusije, žene su pokazale potrebu da iznesu svoja iskustva u vezi sa događajima u periodu 1998 - 1999. Insistirale su da počinioци budu identifikovani. Kada je postavljeno pitanje kako bi reagovala kada bi znale ko su počinioци, reakcije su bile različite. Svetlana Velikić je zahtevala da zločinci koji su oteli njenog brata 1999. godine dobiju kaznu koju i zaslužuju. Međutim, neke žene su iznele i nekoliko pozitivnih slučajeva da su srpski policajci spasili neke Albance tokom rata u Orahovcu/Rahovec.

Na kraju sastanka 27 žena žrtava koje su prisustvovalе diskusiji, potpisale su Izjavu o pristupanju Koaliciji za REKOM i izrazile svoju spremnost da učestvuju i u drugim sličnim sastancima, nacionalnim ili regionalnim, kao i uvek u traženju istine za žrtve ratnih zločina.

Pregled predloga, mišljenja i preporuka

Treba da se utvrdi istina bez obzira na etničku pripadnost

Normalno da treba utvrditi istinu. Ono što se dogodilo, dogodilo se 1999. i nama i srpskoj strani. Bez obzira na to, treba opet da sednemo za sto i identifikujemo naše probleme i osobe koje nam nedostaju svakog dana... Ono što me boli najviše jeste činjenica da 12 godina nakon rata mi želimo da se identifikuju ljudi i da se nađu njihovi grobovi. Zaboravimo na odštete jer novac mrtvima ništa ne znači. Ogromna korist za nas i našu decu bi bila da znamo gde im se nalaze očevi, majke i drugi rođaci. Ovo je poziv i za opštinu. (Fahrije Hoti, Udruženje porodica Majke iz Velike Kruše/Krusha e Madhe, Velika Kruša/Krusha e Madhe, Lokalne konsultacije za ženama žrtvama rata, Orahovac/Rahovec, Kosovo, 4. decembar 2010).

Istina u ime novih generacija

Nikad ne možemo uspeti da vratimo i niko nikad ne može vratiti lica koja su nestala. Oni danas ne postoje, ne postoje čak ni u prošlosti, ali trebalo bi barem da predahnemo sa optužbama, inače će nas buduće generacije optuživati. (Shukrije Gashi, Partners Kosova, Priština/Priştinë, Lokalne konsultacije sa ženama žrtvama rata, Orahovac/Rahovec, Kosovo, 4. decembar 2010).

Novčane reparacije nisu važne, ja želim da znam gde se nalaze posmrtni ostaci nestalih osoba

... Evo, u martu će biti 12 godina, želim da znam i da ga nađem, da znam gde se nalazi, da ga sahranim u grobnicu, ništa drugo meni nije važno, ja samo želim da znam gde se on nalazi jer i nakon 12 godina ja i dalje ne znam ništa o njemu... (Stana Todić, članica porodice žrtve, Velika Hoča/Hoqa e Madhe, Lokalne konsultacije sa ženama žrtvama rata, Orahovac/Rahovec, Kosovo, 4. decembar 2010).

Međusobna komunikacija bi pomogla osnivanju komisije čiji cilj bi bio utvrđivanje istine za obe strane

Međutim, tek ako se osnuje komisija u kojoj bi očevici mogli da iznesu istinu i o našoj i o njihovoj strani, onda bismo mogli da rešimo ovaj problem i da tragamo za slučajevima ratnih zločina, i nestalim i ubijenim osobama. Zato, dokle god ne postoji komunikacija među nama i dok ne nađemo ko je stvarno počinio zločine, opet, sa albanske i srpske strane, nikada nećemo moći da nađemo nestale osobe ili nestale žrtve. (Fahrije Hoti, Udruženje porodica Majke iz Velike Kruše/Krusha e Madhe, Velika Kruša/Krusha e Madhe, Lokalne konsultacije sa ženama žrtvama rata, Orahovac/Rahovec, Kosovo, 4. decembar 2010).

... Svedoci koji su radili, koji su ubijali ljude, koji su učestvovali u otmicama i koji poseduju tačne podatke, a ne fiktivne podatke, u saradnji sa komisijom koja bi bila osnovana mogu rešiti ove probleme, mogu da rasvetle sudbinu nestalih lica, mogu da utvrde ratne zločine jer, inače, ovako se zamajavamo organizovanjem konferencija već dvanaest godina tokom kojih se bavimo problemom nestalih i do sad nismo imali nikakvih rezultata. (Udruženje porodica Majke iz Velike Kruše/Krusha e Madhe, Velika Kruša/ Krusha e Madhe, Lokalne konsultacije sa ženama žrtvama rata, Orahovac/Rahovec, Kosovo, 4. decembar 2010).

Nema oprostaja za zločin!

...On nikada neće zaslužiti oprostaj. Nikada neće biti moguće da oprostim Nenadu jer ih znam, bili su komšije moga oca, zajedno smo izlazili. Bio je drug mog zeta i na takav je način upropastio našu porodicu, za njega više nema oprostaja. On treba da plati za zločin koji je počinio, za čitav Orahovac/Rahovec... (Xhemile Sylka, član porodice žrtve, Orahovac/Rahovec, Lokalne konsultacije sa ženama žrtvama rata, Orahovac/Rahovec, Kosovo, 4. decembar 2010).

REKOM treba da bude osnovan zbog sveobuhvatnog spiska svih žrtava, ubijenih i nestalih, sa ciljem da se trajno spreči manipulacija podacima.

Zašto REKOM? Zbog niza slučajeva, koje smo pominjali do sad, podaci su objavljeni, ali ako se to ne iznese zvanično na struktuiran način, onda će se uvek javljati tendencije da se ti podaci menjaju, da im se da drugačiji oblik, da se uvećava, da se falsifikuje. Zato je potrebno da se osnuje komisija, koja će se baviti dokazivanjem i potvrđivanjem slučajeva i, takođe, zbog činjenice da je rat vođen širom bivše Jugoslavije, svuda postoje sličnosti. Osim toga, počinioци ovih krivičnih dela su često ista lica, stoga je upravo ovo razlog zašto REKOM – treba osnovati regionalnu komisiju, kako bi članovi porodica nestalih osoba, žrtava, učesnika rata, zapravo svih grupa koje su najviše napadane, mogli pristupiti komisiji da svedoče o ratnim zločinima.

Zašto REKOM? ... takođe zbog potrebe sastavljanja liste žrtava i nestalih osoba kako bi se jednom zasvagda sprečile manipulacije, kako je jedna od učesnica ranija već pomenula i rekla da ponekada ona dobija informacije da su joj suprug i sin negde i da se ona nada da će se oni jednog dana vratiti. (Shukrije Gashi, Partners Kosova, Priština/Prishtinë, Lokalne konsultacije sa ženama žrtvama rata, Orahovac/Rahovec, Kosovo, 4. decembar 2010).

Nema mesta oprostaju!

Molim Boga da mu se to vrati, da se njegovi roditelji i sestre osećaju kako sam se ja osećala... Samo bih volela da nam je rekao razlog što su ga ubili, zašto je ubijen. Oženio se i dobio ćerku tri meseca kasnije. Nije imao priliku da vidi svoje prvo dete. Imao je trideset i šest godina. Svakome je njegova/njena muka najteže i svako sebe oplakuje... (Vesna Manitašević,

Udruženje žena *Jefimija*, Velika Hoča/Hoqa e Madhe, Lokalne konsultacije sa ženama žrtvama rata, Orahovac/Rahovec, Kosovo, 4. decembar 2010).

Da vam neko dođe i kaže 'Znam ko je ubio vašeg oca', da li biste oprostili počinocu?

... Nikada!... Treba da dobije ono što zaslužuje, treba da bude kažnjen. (Brankica Milić, član porodice žrtve, Velika Hoča/Hoqa e Madhe, Lokalne konsultacije sa ženama žrtvama rata, Orahovac/Rahovec, Kosovo, 4. decembar 2010).

Svaka žrtva i svaki počinilac imaju ime i prezime

... Svaka žrtva ima ime i prezime, a i svaki počinilac bi trebalo da ima svoje ime i prezime, a ne da se optužuje cela zajednica... Počinilac još uvek nije identifikovan, volela bih da znam ko je. Sve što želim da saznam jeste zašto je moj otac ubijen. (Tatjana Kolašinac, član porodice žrtve, Orahovac/Rahovec, Lokalne konsultacije sa ženama žrtvama rata, Orahovac/Rahovec, Kosovo, 4. decembar 2010).

Da li želite da se suočite sa ubicom?

I samo me zanima ... Znam da ga ništa ne može vratiti. Moja majka je umrla sa tom željom i ja bih samo želela da saznam zašto. Ne. Zakon treba da mu sudi, ja ne bih volela da se sa njm suočim uopšte ... Hiljadu puta sam rekla, da su ga ubili tamo, pred nama, znali bismo koga sahranjujemo, a ovako ćemo uvek sumnjati da li je to zaista on. To je zato što je to stvarno bilo tužno, ali znate, ne možete odustati ... Ja ne bih bila u stanju da se suočim sa njim. Ne! Prosto, samo zakon treba da se bavi takvim ljudima. Mog brata ništa više ne može da vrati ... Volela bih da znam ko je on i da bude kažnjen, po zakonu, naravno. Nikad ne bih mogla ja da nekome sudim ili da učinim bilo šta u tom smislu. (Svetlana Velikić, član porodice žrtve, Orahovac/Rahovec, Lokalne konsultacije sa ženama žrtvama rata, Orahovac/Rahovec, Kosovo, 4. decembar 2010).

Komunikacija i razmena informacija da bude uzajamna

Sada bih zamolila sve Srпкиnje koje su ovde prisutne, da mi preduzmemo dalje korake za vaš narod, ali da i vi preduzmete korake za naš narod. Da pronađemo nestale i da saznamo gde se nalaze njihovi posmrtni ostaci, jer to je dovoljno. Skoro dvanaest godina je prošlo. Deca čekaju, mlade žene čekaju da budu pronađeni posmrtni ostaci jer znamo šta se dogodilo. Ali, molim vas, ako imate neke informacije o njima da ih ovde na ovom skupu podelite sa nama. I mi ćemo za vaš narod ako imamo neke informacije izneti, ali i vi ako znate bilo šta, podelite

te informacije sa nama jer je to dovoljno, prošlo je 12 godina, nije lako majci da othrani sedmoru dece. (Miradije Ramadani, član porodice žrtve, Velika Kruša/Krusha e Madhe, Lokalne konsultacije sa ženama žrtvama rata, Orahovac/Rahovec, Kosovo, 4. decembar 2010).

Osvetiću se zločincima!

... dozvolite mi da se obratim gospođi Miradije. Kako biste vi reagovali na činjenicu da je otkriven zločinac koji vam je ubio muža? Da li biste mu oprostili ili biste ga kaznili? Na primer, ja ga ne bih ni kaznila, ali mu ne bih ni oprostila, da mi se pruži prilika da mu se osvetim, ja bih se osvetila. Ne bih ga ostavila živog, kao što ni otac moje dece više nije živ. (Fahrije Hoti, Udruženje porodica Majke iz Velike Kruše/Krusha e Madhe, Velika Kruša/Krusha e Madhe, Lokalne konsultacije sa ženama žrtvama rata, Orahovac/Rahovec, Kosovo, 4. decembar 2010).

Nema oprostaja!

Četiri i po meseca, sledećeg 21. će biti dvanaest godina i 5 meseci. Poslednji put ... Ne znam ništa o njemu... (Sheribane Ukshini, član porodice žrtve, Orahovac/Rahovec, Lokalne konsultacije sa ženama žrtvama rata, Orahovac/Rahovec, Kosovo, 4. decembar 2010).

Ali, lično mu neću nikada oprostiti. Treba da zaboravi na to da ću mu oprostiti jer moj muž je imao samo trideset i tri godine kada je ubijen ...

Da, da, treba ga poslati u zatvor do kraja života. (Bademe Duraku, član porodice žrtve, Velika Kruša/Krusha e Madhe, Lokalne konsultacije sa ženama žrtvama rata, Orahovac/Rahovec, Kosovo, 4. decembar 2010).

... Samo želim da dam kratak odgovor Bademe. Pomenuto je da je Boško počinio ratne zločine. Kao nevladina organizacija, seosko veće, mi smo njega kontaktirali, sastali se sa njim, on je u potpunosti nevin. To znači da ne možemo da svedočimo o nečemu. (Fahrije Hoti, Udruženje porodica Majke iz Velike Kruše/Krusha e Madhe, Velika Kruša/ Krusha e Madhe, Lokalne konsultacije sa ženama žrtvama rata, Orahovac/Rahovec, Kosovo, 4. decembar 2010).